

Työ ja elinkeinoministeriön lausunto eduskunnan maatalousjaostolle

Asia: HE 119/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 viidenneksi lisätalousarvioksi

Teema: Mom. 30.10.44 Maatalouden toimintaedellytykset: Turkistuottajille ja muille turkisaan liittyville yrityksille hallinnonalalta myönnettävät avustukset, joilla helpotetaan koronavirusepidemiasta (COVID-19) aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Mitä koronavirusepidemian vaikutuksesta syntyneitä ongelmia on tullut esiin turkissektorilla (esim. Turkishuutokauppaan liittyvät matkustusrahoitusten myötä syntyneet ongelmat)? Onko suunnitelmia näiden ongelmien ratkaisemiseksi?

1 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta turkisan yrityksiä myönnettävät koronatuot

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tukitoimenpiteet koronaepidemian vuoksi kärsineille yrityksille ovat pääosin myös turkisan yritysten hyödynnettävissä, pois lukien alkutuotantoon luettava liiketoiminta. Kehittämistukea häiriötilanteen vuoksi on myönnetty ELY-keskusten ja Business Finlandin kautta, toimialariippumatonta kustannustukea Valtiokonttorin kautta sekä yksinyrittäjätukea kuntien kautta. Lisäksi Finnvera Oyj:n kotimaan rahoitusvaltuuksia sekä valtion Finnveralle maksamia luotto- ja takaustappioiden korvausosuutta on korotettu. Toimenpiteiden tavoitteena on parantaa yritysten maksuvalmiutta, elinkelpoisten yritysten lainarahan saatavuutta sekä edistää liiketoiminnan uudistamista ja vientiä kriisin kaikissa vaiheissa.

1.1 ELY-keskusten kehittämisavustukset

ELY-keskusten kehittämisavustukset on tarkoitettu pienille yrityksille, joissa työskentelee enintään 5 henkilöä (ml. yrittäjä/yrittäjät) ja joiden nykyinen liiketoiminta kärsii koronaviruksen aiheuttamista markkina- ja tuotantohäiriöistä. Lisäksi avustus on tarkoitettu myös yksityisille elinkeinoharjoittajille (toiminimet), jotka työllistävät enemmän kuin viisi henkilöä. Yksinyrittäjät eivät kuulu avustuksen piiriin. Avustus on tarkoitettu yrityksen tilanteen selvittämiseen (enintään 10 000 euroa/yritys) sekä kehittämistoimenpiteisiin (enintään 100 000 euroa/yritys), jotka parantavat yrityksen mahdollisuuksia koronaviruksen aiheuttamassa markkina- ja tuotantohäiriötilanteessa ja sen jälkeen. Avustusta voidaan myöntää kaikkien muiden toimialojen yrityksille, paitsi maa-, metsä- ja kalatalouden sekä maataloustuotteiden jalostuksen alan yrityksille. Turkistarhaukseen avustusta ei siten voida myöntää. Turkisten ja nahkojen jalostukseen avustusta sen sijaan voidaan myöntää.

ELY-keskusten kehittämisavustuksiin on myönnetty vuoden 2020 I ja II lisätalousarvioissa yhteensä 400 miljoonan valtuus. Tuki oli haettavissa 3.4. – 8.6.2020. ELY-keskukset olivat myöntäneet turkisaan ja nahkatuotteita jalostaville ja myyville yrityksille kehittämisavustuksia 17.9.2020 mennessä yhteensä 376 000 euroa.

1.2 Business Finlandin liiketoiminnan kehittämisyavustukset ja –lainat

Business Finlandin kehittämisyavustukset on tarkoitettu koronaviruksen aiheuttamista liiketoiminnan häiriöistä kärsiville pk- ja midcap –yrityksille. Tuen avulla yritys voi kehittää uusia liiketoimintoja, ratkaisuja, palveluja, tuotteita ja toimitusketjuja sekä uusia tuotannon ja työn tekemisen tapoja selviytyäkseen koronan aiheuttamassa häiriötilanteesta ja voidakseen jatkaa kannattavaa liiketoimintaa kriisin jälkeen. Avustusta myönnetään enintään 10 000 euroa esiselvityksiin ja 100 000 euroa kehittämishankkeisiin yritystä kohden. Kehittämisyavustuksiin myönnettiin vuoden 2020 I, II ja IV lisätalousarvioissa yhteensä 980 milj. euroa valtuutta ja avustus oli haettavissa 19.3.-8.6.2020.

Kohderyhmänä ovat kaikki toimialat, pl. maatalouden alkutuotanto sekä kalastuksen ja vesiviljelyn aloilla toimivat yritykset. Rahoitusta ei voida myöntää yksityisille elinkeinoharjoittajille. Turkisalalla Business Finlandin kehittämistukia on voinut myöntää nahkojen tai turkisten jalostus- ja myyntitoimintaan liittyvään kehittämiseen. Business Finland on myöntänyt ko. aloille 23 yritykselle yhteensä 1,7 milj. euroa kehittämisyavustuksia.

Business Finlandille vuoden 2020 toisessa lisätalousarviossa osoitettu tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan lainavaltuuden 300 miljoonan euron lisäys on tarkoitettu erityisesti pk-yritysten kehitystoiminnan turvaamiseksi koronavirusepidemian aiheuttamassa häiriötilanteesta. Lainarahoitus on haettavissa 10.6.-31.10.2020.

1.3 Kustannustuki

Kustannustuki (L508/2020) on tarkoitettu Suomessa toimiville yrityksille, joiden liikevaihto on pudonnut merkittävästi Covid19-pandemian vuoksi ja joilla on vaikeasti sopeutettavia kustannuksia. Se kohdentuu eniten koronasta kärsiviin yrityksiin ja toimialoihin. Valtiokonttori tekee tukipäätöksen pääasiassa yritysten hakemusten ja Verohallinnon yritysten liiketaloudellista asemaa koskevien tietojen perusteella. Kustannustukiasetuksessa (509/2020, 552/2020) on määritelty tukeen oikeutetut toimialat. Tuen hakuaika päättyi 31.8.2020.

Kustannustukilakia ei sovelleta maatalouden alkutuotannon, kalatalouden sekä vesiviljelyalan yritystoimintaan. Lakia sovelletaan kuitenkin sellaiseen maataloustuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen alalla toimiville yrityksille myönnettävään tukeen, jota ei siirretä osittain tai kokonaan alkutuottajille ja jonka määrää ei vahvisteta alkutuottajilta ostettujen tuotteiden tai asianomaisten yritysten markkinoille saattamien tuotteiden hinnan tai määrän perusteella.

Tuki kohdennetaan toimialoille, joilla huhtikuun 2020 kuukausiliikevaihto on enemmän kuin 10 prosenttia pienempi kuin vertailuajankohdan (1.3.-30.6.2019) keskimääräinen kuukausiliikevaihto.

Lain mukaan Valtiokonttori voi yrityksen osoittamista erityisen painavista, COVID19-pandemiaan liittyvistä syistä poiketa toimialarajoituksesta. Yrityksen tulee osoittaa ne syyt, joiden vuoksi yrityksen tilanne poikkeaa toimialan yleisestä tilanteesta. Talousvaliokunnan mietinnön mukaan poikkeusta harkittaessa olennaista on, kohtaako yrityksen toimintaa jokin julkisoikeudellinen rajoitus säädöksen tai kirjallisen määräyksen muodossa. Lisäksi yrityksen tulisi osoittaa, että liikevaihdon lasku liittyy COVID19-pandemiaan eikä esimerkiksi yrityksen normaaliin kausivaihteluun tai muuhun COVID19-pandemiasta riippumattomaan syyhyn.

Turkiseläinten kasvatusta on maatalouden alkutuotantoa (SEUT liite 1 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>), joka ei ole kustannustuen piirissä. Turkiseläinten nahkojen tai turkisten jalostukseen ja myyntiin liittyvää liiketoimintaa sen sijaan on voinut tukea kustannustuelle, mikäli toimialan liikevaihto on pudonnut yli 10 prosenttia ja yrityksen oma liikevaihto yli 30 prosenttia laissa määritellyllä tarkastelujaksolla. Kustannustukiasetuksessa on määritetty esim. turkisvaatteiden ja tuotteiden valmistus sekä nahkavaatteiden valmistus kustannustukeen oikeuteksi toimialoiksi. Muilla nahkoja tai turkiksia jalostavilla aloilla yritys on voinut saada tukea, mikäli sillä on ollut esittää erityisen painavat syyt, miksi liikevaihto on pudonnut juuri COVID19-pandemian vuoksi yli 30 prosenttia.

Valtiokonttori on 17.9.2020 mennessä myöntänyt yhteensä noin 543 000 euroa kustannustukea turkiseläinten nahkojen tai turkisten jalostukseen ja myyntiin liittyvään liiketoimintaan.

1.4 Yksinyrittäjien tuki

Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt kunnille yhteensä 250 miljoonaa euroa myönnettäväksi edelleen yksinyrittäjille valtioneuvoston asetuksen 199/2020 mukaisesti. Kunnat voivat myöntää tukea päätoimiselle yksinyrittäjälle. Tuki myönnetään ns. yleisen de minimis -asetuksen (EU N:o 1407/2013) nojalla. De minimis -tukisäännöt eivät mahdollista tuen myöntämistä maatalouden alkutuotantoon ja kalatalouteen. Tukea voidaan myöntää 16.3 – 30.8 välillä aiheutuneisiin kustannuksiin. Avustus on kiinteämääräinen, 2000 euroa yksinyrittäjää kohden.

1.5 Finnveran lainat ja takaukset

Finnvera voi myöntää koronavirusepidemian aiheuttaman kriisin takia taloudellisiin vaikeuksiin joutuneille yrityksille takauksia ja lainoja sekä käyttöpääomaan että investointeihin. Edellytyksenä on, että yritys ei ole ollut vaikeuksissa ennen 1.1.2020. Rahoitus on vastikkeellista ja tarkoitettu kaiken kokoisille yrityksille. Päätös perustuu komission 19.3.2020 antamaan Covid 19 -tiedonantoon, jolla joustavoitetaan tilapäisesti EU:n valtiontukisääntöjä. Tilapäiset säännöt ovat voimassa vuoden 2020 loppuun.

Koronatilanteen vuoksi Finnveran takauksien takausasteita on kasvatettu, riskinottovalmiuksia lisätty ja takausten hintaa alennettu. Pk-yritysbarometrin 2/2020 mukaan vain 5 prosenttia kaikista yrityksistä on hakenut, mutta jäänyt ilman rahoitusta.

Finnvera on vuoden 2020 aikana myöntänyt takauksia turkisalalle 56 luottoon ja tehnyt 20 hylkäävää päätöstä. Hylkäävät päätökset ovat johtuneet hakijoiden velanhoitokyvyn puutteesta. Koko alan rahoituskanta on noin 16 miljoonaa euroa ja vuoden 2020 aikana myönnteisiä päätöksiä on reilut 6 milj. euroa.

Turkistarhausalalla vaikeudet ovat alkaneet vuosia ennen koronaepidemiaa ja tilanne on entisestään heikentynyt kuluvan vuoden aikana. Näkymä tulevaisuuteen on epävarma. Alalla on muita aloja suurempi osuus yrityksiä, joilla ei ole edellytyksiä saada lainaa. Myös Finnveran koronatilanteisiin suunnattu käyttöpääomailaina edellyttää velanhoitokykyä, jota useilla tarhoilla ei ole.

2 Turkishuutokauppaan liittyvät matkustusrajoitusten myötä syntyneet ongelmat

Rajaliikenteen rajoituksista johtuvia turkishuutokauppaa koskevia haasteita on käsitelty työ- ja elinkeinoministeriön johdolla ministeriöiden yhteisessä virkamiestyöryhmässä, joka arvioi koronavirus-tilanteessa välttämätöntä työmatka- ja muuta liikennettä. Virkamiestyöryhmässä maa- ja metsätalousministeriö esitti, ottaen huomioon perustelut turkisan pitkän aikavälin toimintaedellytysten turvaamisesta, että turkishuutokaupan kiinalaisille asiakkaille haetaan erityisryhmämenettelyä. Eri-tyisryhmämenettelyllä on mahdollista sallia maahantulo ja karanteeniohjeistuksista poikkeaminen. Virkamiestyöryhmä puolsi maa- ja metsätalousministeriön esitystä. Turkishuutokauppayhtiö Saga Furs Oyj on vahvistanut maa- ja metsätalousministeriölle, että kiinalaiset asiakkaat pääsivät maahan, eikä ongelmia ilmennyt. Huutokauppa on jo päättynyt.